

*Т.А. Васильєва, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”*

СПІВПРАЦЯ БАНКІВ ТА ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ЗАКОНОДАВЧІ ОБМЕЖЕННЯ

Проблема пошуку шляхів ефективної співпраці банків та інститутів спільного інвестування (ІСІ) в Україні сьогодні є однією із найбільш обговорюваних як у науковій літературі, так і серед практиків. У той же час, на жаль, існуюче на сьогоднішній день вітчизняне законодавство певною мірою обмежує масштаби такої співпраці.

Так, наприклад, обсяг участі банків у капіталі ІСІ обмежений. Згідно із Законом України “Про банки і банківську діяльність” та Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні банки мають право здійснювати значні інвестиції лише на підставі письмового дозволу Національного банку України, а без нього – лише у випадках, якщо вкладення в будь-яку юридичну особу становлять не більше ніж 5 % регулятивного капіталу банку або об’єкт інвестування веде винятково діяльність із надання фінансових послуг (що не відповідає завданням ІСІ). Пряма чи опосередкована участь банку в капіталі будь-якого підприємства або установи не повинна перевищувати 15 % капіталу банку, а сукупні інвестиції банку – 60 % розміру капіталу банку.

Законодавство також обмежує і вибір видів ІСІ, у діяльності яких банки можуть брати участь, оскільки, відповідно до Закону України “Про банки і банківську діяльність”, їм забороняється інвестувати в суб’єкти господарювання, статутом яких передбачена повна відповідальність його власників.

Крім того, банки не можуть виконувати функції щодо управління активами ІСІ (відповідно до ст. 47 Закону України “Про банки і банківську діяльність” у переліку банківських операцій не передбачено право комерційних банків виконувати такі функції). Законом України “Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)” забороняється поєднання діяльності із управління активами з іншими видами професійної діяльності на ринку цінних паперів.

Щодо визначення шляхів подолання законодавчих обмежень з метою налагодження ефективної співпраці банків та ІСІ в Україні, то найбільш реальними можна визнати такі:

- узгодити норми Закону України “Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)” із відповідними положеннями Закону України “Про банки і банківську діяльність”;
- з метою запобігання виникненню необґрунтованих ризиків при здійсненні банками діяльності із управління активами ІСІ надати право займатися зазначеним видом діяльності не всім комерційним банкам, а лише

спеціалізованим – інвестиційним, створення яких передбачене ст. 4 Закону “Про банки і банківську діяльність”;

- поширити практику створення ІСІ не у формі закритих пайових інвестиційних фондів (ЗПФ), а у формі обмежених партнерств (командитних товариств), в рамках якої всі учасники ІСІ поділяються на обмежених партнерів (відповідають за зобов’язаннями лише в межах своїх вкладів) та генеральних (приймають основні управлінські рішення та відповідають за зобов’язаннями всім своїм майном). При утворенні ІСІ у формі командитного товариства банк може виконувати функції партнера з обмеженою відповідальністю (тобто учасника), що дозволить дотриматися обмеження Закону України “Про банки і банківську діяльність” стосовно інвестування в установи, статутом яких передбачена повна відповідальність власників.

Подолання цих законодавчих обмежень, незважаючи на скептичне ставлення деяких науковців та практиків, надасть банкам всі підстави (не тільки фінансові та організаційні, але й нормативно-правові) для поширення їх співпраці з іншими посередниками інвестиційного ринку, зокрема – інститутами спільного інвестування.